

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ПЕТРА МОГИЛИ**

БЕСАРАБ ВЛАДИСЛАВ СЕРГІЙОВИЧ

**ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ВОЛЕЙБОЛІ**

017 – фізична культура і спорт

**АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття кваліфікації магістра**

Миколаїв 2020

Робота виконана на кафедрі олімпійського та професійного спорту, факультету фізичного виховання і спорту, Чорноморського національного університету імені Петра Могили, Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

доктор біологічних наук, професор

Остапченко Людмила Іванівна, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, професор кафедри олімпійського та професійного спорту

Рецензент

кандидат медичних наук, доцент

Стародубцев Сергій Геннадійович, Чорноморський національний університет імені Петра Могили, доцент кафедри медико-біологічних основ спорту та фізичної реабілітації

Захист відбудеться 22 лютого 2019 р. о 9.00 год. на засіданні державної екзаменаційної комісії у Чорноморському національному університеті імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10)

З дипломною роботою можна ознайомитися в бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

Секретар

А.В. Олексюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Основною ланкою сучасного спорту є змагальна діяльність, яка, крім соціальної значущості, визначає рівень професійної підготовленості кожного окремого спортсмена і команди в цілому (Аверкович Н.В., Амалін М.Е., Беляєв А.В.). На сучасному етапі розвитку ігрових видів спорту методика індивідуального вдосконалення спортсмена і команди до змагальної діяльності в контексті розділів фізичної, технічної, тактичної та психологічної підготовки має сталі протягом багатьох років апробовані підходи, які довели свою високу ефективність у практичній діяльності (Амалін М.Е., Верхошанский Ю.В., Генев, Ф.). Однак, зросла конкуренція серед спортсменів в командних видах спорту, до яких відноситься волейбол і досить високий рівень підготовленості багатьох спортивних команд, як на юнацькому, так і професійному рівні призводять до того, що кожен ігровий розіграш має високу ступінь напруженості вимагає від спортсмена максимального прояву ризику в екстремальній змагальній ситуації (Беляєв А.В., Боген М.М., Верхошанский Ю.В.).

Для досягнення переваги над суперником в сучасному волейболі вже не досить мати тільки високий рівень фізичної підготовленості, потрібний прояв високої техніко-тактичної майстерності, яка досягається за рахунок застосування різних інноваційних методів і засобів, які забезпечують формування стану оптимальної готовності до змагальної діяльності гравців (Ашмарін Б.А., Березин Б.С., Вернинский Є.В.).

Аналіз спеціальної науково-методичної літератури (Амалін М.Е., Березин Б.С., Донской Д.Д.) свідчить, що питаннями навчання і вдосконалення техніко-тактичної дії блокування у волейболі присвячена незначна кількість робіт, і вони відносяться до останніх десятиліть минулого століття. Дана обставина вказує на те, що застосування в сучасних умовах теоретико-методичних напрацювань провідних фахівців (Беляєв А.В., Брушлинський А.В., Глинська Е.Г.), що займаються проблемою техніко-тактичної підготовки волейболістів, є

не зовсім виправданим, зважаючи на істотні зміни структури і змісту змагальної діяльності в сучасному волейболі, яка пред'являє зовсім інші вимоги до техніко-технічній майстерності гравців.

Багато фахівців (Ахмед Клера Абдель Наді, Блауберг, І.В., Железняк Ю.Д.) відзначають, що вдосконалення техніко-тактичної дії блокування кваліфікованими волейболістами доцільно розглядати в контексті взаємодії гравців, в процесі групового блокування, що визначає ефективність ігрової діяльності. При цьому, деякі автори (Буликіна Л.В., Вернинський Є.В., Гончарова А.В.) відзначають, що ефективно виконане індивідуальне блокування гравцем дає команді додатковий емоційний заряд, віру в свої сили і перемогу над суперником.

У зв'язку з невирішеними питаннями, що стосуються необхідності оптимізації процесу техніко-тактичної підготовки волейболістів з позиції вдосконалення способів індивідуального блокування в сучасній теорії і методикі волейболу можна виділити наступні наукові протиріччя, які в повній мірі не забезпечують досягнення високих спортивних результатів:

- практика підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту свідчить про необхідність підвищення ефективності змагальної діяльності, проте, в теорії і методиці волейболу слабо вивчені питання, що стосуються структури і змісту інформаційного забезпечення дій блокуючого гравця, як у відповідь операції на атакуючі удари суперника;

- удосконалення способів індивідуального блокування вимагає від фахівця знань особливостей виконання технічного прийому з метою оперативного виправлення помилок в процесі виконання тренувальних завдань, проте в спеціальній науково-методичній літературі, досить поверхово, розглядаються питання, що дають повне уявлення про структуру та зміст техніко-тактичної дії.

Виявлені протиріччя дозволяють сформулювати наукову проблему, яка полягає в розробці та обґрунтуванні методики оптимізації структури та змісту інформаційного забезпечення ефективної змагальної діяльності блокуючого в

волейболі. Таке положення визначає актуальність теми роботи і необхідність проведення спеціальних досліджень.

Мета роботи: теоретично розробити та експериментально обґрунтувати структуру і зміст інформаційного забезпечення ефективної змагальної діяльності блокуючого в волейболі.

Об'єкт дослідження – процес техніко-тактичної підготовки кваліфікованих волейболістів, спрямований на вдосконалення індивідуального блокування.

Предмет дослідження – структура і зміст інформаційного забезпечення ефективної змагальної діяльності блокуючого в волейболі.

Завдання дослідження:

1. Визначити структуру і значення блокування для досягнення високої ефективності змагальної діяльності кваліфікованих волейболістів.

2. Виявити основні помилки, які знижують ефективність блокування в змагальному процесі кваліфікованих волейболістів.

3. Вивчити психічні процеси, що визначають закономірності інформаційного забезпечення ефективності змагальної діяльності волейболістів при блокуванні.

4. Розробити та експериментально апробувати методику оптимізації структури та змісту інформаційного забезпечення ефективної змагальної діяльності блокуючого в волейболі.

Для вирішення мети та завдань дослідження використовувались **наступні методи:** аналіз спеціальної науково-методичної літератури; узагальнення передового досвіду; педагогічні спостереження; експертна оцінка (анкетування та інтерв'ювання); контрольні педагогічні випробування (тести); психодіагностика; метод швидкісної відеозйомки (Qualisys); педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Наукова новизна полягає у тому, що:

- визначено систему дій оборони проти атакуючих ударів суперника, в якій провідним техніко-тактичним прийомом є блокування, що має власну

специфічну структуру і склад рухових дій з урахуванням місця і ролі в ігровому процесі;

- досліджені психічні процеси, що впливають на ефективність діяльності блокуючих і типи їх мислення як основа рішення оперативно-тактичних завдань в ігровому процесі;

- виявлені систематичні помилки і причини їх виникнення при виконанні блокування, що знижують ефективність протидії атаці суперника;

- розроблена і доведена ефективність методики оптимізації структури та змісту інформаційного забезпечення змагальної діяльності блокуючих гравців, що дозволяє значно знизити вплив негативних факторів і тим самим, підвищити ефективність гри кваліфікованих волейболістів в захисті.

Практична значимість дослідження. одержаних результатів полягає в тому, що розроблена структура і зміст інформаційного забезпечення дій блокуючого гравця дозволяє дати практиці підготовки кваліфікованих волейболістів науково-обґрунтовані рекомендації для вдосконалення навичок ефективного блокування атакуючих ударів суперника і, тим самим, оптимізувати їх діяльність в ігровому процесі. Запропонована структура і зміст інформаційного забезпечення ефективної змагальної діяльності блокуючого гравця у волейболі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** відображені актуальність теми дипломного дослідження, теоретичні основи дослідження і ступінь розробленості проблеми, об'єкт і предмет дослідження, гіпотеза, мета і завдання, наукова новизна, а також теоретична і практична значущість роботи і структура дипломної роботи.

У першому розділі «**Сучасні уявлення про структуру та зміст техніки індивідуального блокування в волейболі**» описано техніку, як засіб ведення гри. У теорії і методики спортивних ігор поняття «техніка» визначається як сукупність способів виконання рухових дій,

спрямованих на вирішення конкретних завдань в процесі ігрової діяльності. Історичний аналіз динаміки зміни техніки в ігрових видах спорту свідчить, що вона постійно змінюється з урахуванням правил гри, вимог що пред'являються до гравців змагальної діяльності. Ключовим завданням технічної переваги над суперником є володіння широким арсеналом різних технічних прийомів, які характеризують техніко тактичну майстерність гравця.

Ефективність реалізації індивідуальних тактичних дій в процесі ігрової діяльності волейболістів визначається багатьма факторами, серед яких, одне з провідних місць займає володіння спортсменом широким арсеналом різних варіантів і різновидів технічних прийомів застосовуваних в тій чи іншій ігровій ситуації.

Готовність волейболістів до змагань тісно пов'язане з вдосконаленням їх техніко-тактичної майстерності. Основна спрямованість техніко-тактичної підготовки - освоєння всім арсеналом прийомів ведення гри, спираючись на провідні принципи підвищення спортивної майстерності, викладені в теорії спортивного тренування.

Другий розділ **«Матеріал, методи та організація досліджень»** присвячена аналізу контингенту, який взяв участь в дослідженні, і методам, використаним в роботі.

З метою послідовної реалізації поставлених завдань, дослідження проводилися по етапах з використанням описаних вище методів з рішення приватних проміжних завдань.

1 етап. Попередній експеримент. Дослідження уявлень сучасних авторів наукової і науково-методичної літератури з проблеми блокування атакуючих ударів суперника в ігровому процесі. Для реалізації завдання використаний метод узагальнення передового досвіду в формі вивчення літературних джерел.

2 етап. Констатуючий експеримент. Загальний напрямок досліджень на етапі - аналіз змісту діяльності волейболістів в ігровому процесі в складі

команди, співвідношення дій нападу одного боку і дій оборони (блокування атакуючих ударів) іншої сторони. Цей напрямок реалізовано використанням методу педагогічних спостережень в змаганнях чоловічих команд різної спортивної кваліфікації. Проміжними завданнями є: дослідження діяльності гравців, що виконують другу передачу для атаки партнера з наступних питань; дослідження діяльності атакуючих гравців при виконанні ними атакуючих ударів з наступних питань; дослідження діяльності блокуючих гравців при виконанні ними протидії атакуючим ударам суперника з наступних питань.

3 етап. Основний експеримент. Основним напрямком досліджень на етапі було вивчення; поточного стану сучасної підготовленості гравців в діях блокування, інформаційного забезпечення та особливостей психічної складової регуляції таких дій: вивчити психічну складову регуляції діяльності гравців і інформаційного забезпечення дій блокування; визначення показників рішення практичного завдання (фрагмент гри) при реалізації наочно-образного способу мислення в діях блокування; визначення поточного стану рівня техніко-тактичної підготовленості волейболістів в діях блокування.

4 етап. Контрольний експеримент. Загальний напрямок досліджень на етапі - моделювання нетрадиційної методики і організації тренувального процесу підготовки волейболістів до оптимальної діяльності блокування в сучасному ігровому процесі і перевірка їх ефективності на предмет використання в практиці роботи команд різної спортивної кваліфікації по волейболу.

Третій розділ **«Структура і зміст ігрового процесу і дії в ньому протиборчих сторін»** висвітлює результати проведення педагогічного експерименту, що складається з 4 етапів.

У сучасному уявленні процес гри протікає в чергуванні актів нападу і оборони. На думку ряду авторів ігровий процес являє складне багатовимірне явище, в зв'язку з чим його доцільно розглядати як певним чином організовану систему і його аналізу слід підходити з позиції системно-структурної методології. Ранніми дослідженнями виявлено фазовий склад ігрового процесу

(таблиця 1).

Таблиця 1

Фазовий склад ігрового процесу в волейболі

склад	спрямованість діяльності	
	напад	оборона
підготовча фаза	зближення гравця з позицією ураження цілі	перешкода зближенню
фаза реалізації	реалізація основного завдання процесу	перешкоджання реалізації атаки

Аналіз позитивних результатів в діях команди (сторони) нападу, що дають виграш в кожному окремому епізоді ігрового процесу на змаганнях команд різної спортивної кваліфікації представлений в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники позитивного результату ситуації (виграшу) сторони нападу (змагання чоловічих команд) в волейболі

Кваліфікація гравців	Число спостережень	Прийоми позитивних результатів			
		атака	подача	обмани	помилки суперника
майстра спорту	514	350 / 68,1	115 / 22,4	25 / 4,9	24 / 4,6
1 розряд	737	448 / 60,8	146 / 19,8	76 / 10,3	67 / 9,1
2 розряд	1153	670 / 58,1	168 / 14,7	122 / 10,6	191 / 16,6
Σ%	777	62,4	18,9	8,6	10,1

Примітка: чисельник - число спостережень, знаменник -% до загальної кількості.

Аналіз науково-методичної літератури з волейболу, спираючись на певні ознаки, виділяє деякі способи виконання атакуючих ударів:

- прямий і бічний; під «прямим» атакуючим ударом розуміється виконання ударного руху в сагітальній площині; в бічному атакуючому ударі це рух виконується у фронтальній площині, то - є боком до сітці. Як показує аналіз атакуючих ударів в сучасних іграх, команд різної кваліфікації, прямий атакуючий удар застосовується в 99.7 випадках в сучасному ігровому процесі команд, незалежно від їх кваліфікації. У зв'язку з цим нами в подальшому розглядається саме прямий атакуючий удар (рис. 1).

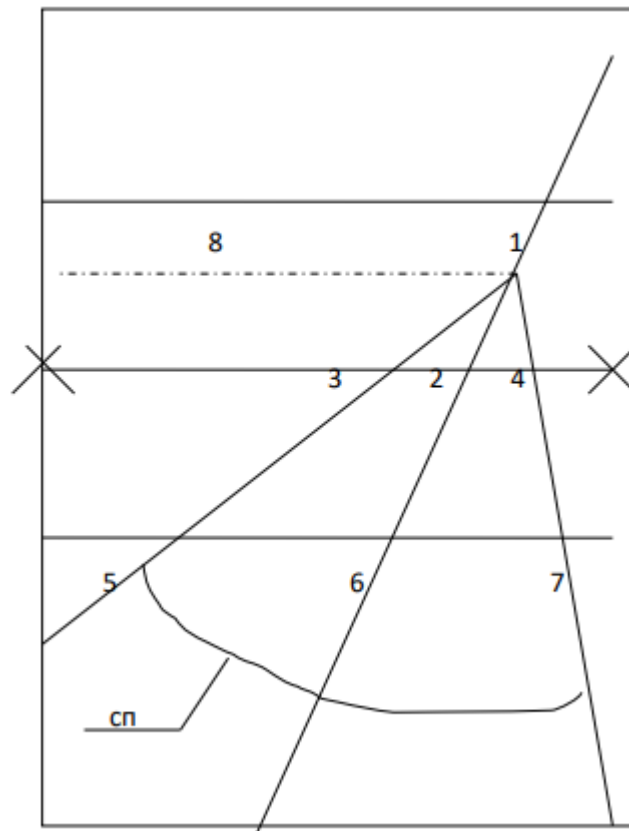

Рис. 1. Схема «геометричної» структури виконання атакуючих ударів

- точка «0» - початок стандартного розбігу
- відрізок «0-1» - напрям розбігу
- точка «1» базова точка удару
- відрізок «1-2-6» - базовий напрямок удару («по ходу»)
- відрізок «1-3-5» - напрям «переклад вправо»
- відрізок «1-4-7» - напрям «переклад вліво»
- площа «5-1-7» а - сектор поразки ($\approx 60^\circ$)
- точка «8» - початок 2 передачі
- по ходу і з перекладом (вправо-вліво); під виконанням атакуючого удару «по ходу» розуміється - напрямок траєкторії польоту м'яча після удару збігається за напрямком з розгоном атакуючого гравця; атакуючий удар з переводом - напрямок траєкторії польоту м'яча має деякий кут між продовженням розбігу гравця і польоту м'яча після удару.

Як видно, в іграх команд різної спортивної кваліфікації атакуючі дії здійснюються в усіх зонах майданчика, при цьому:

- гравці команд вищої кваліфікації (МС) віддають перевагу атаці в зоні 2 (42,6%), а гравці команд нижчої кваліфікації (2 р.) - атаці в зоні 4 (70,5 %);

- розподіл атакуючих дій по зонам в командах вищої кваліфікації більш щільне і менш варіативно; в командах нижчої кваліфікації відрізняється великим розкидом (9,1-70,5%) (рис. 2).

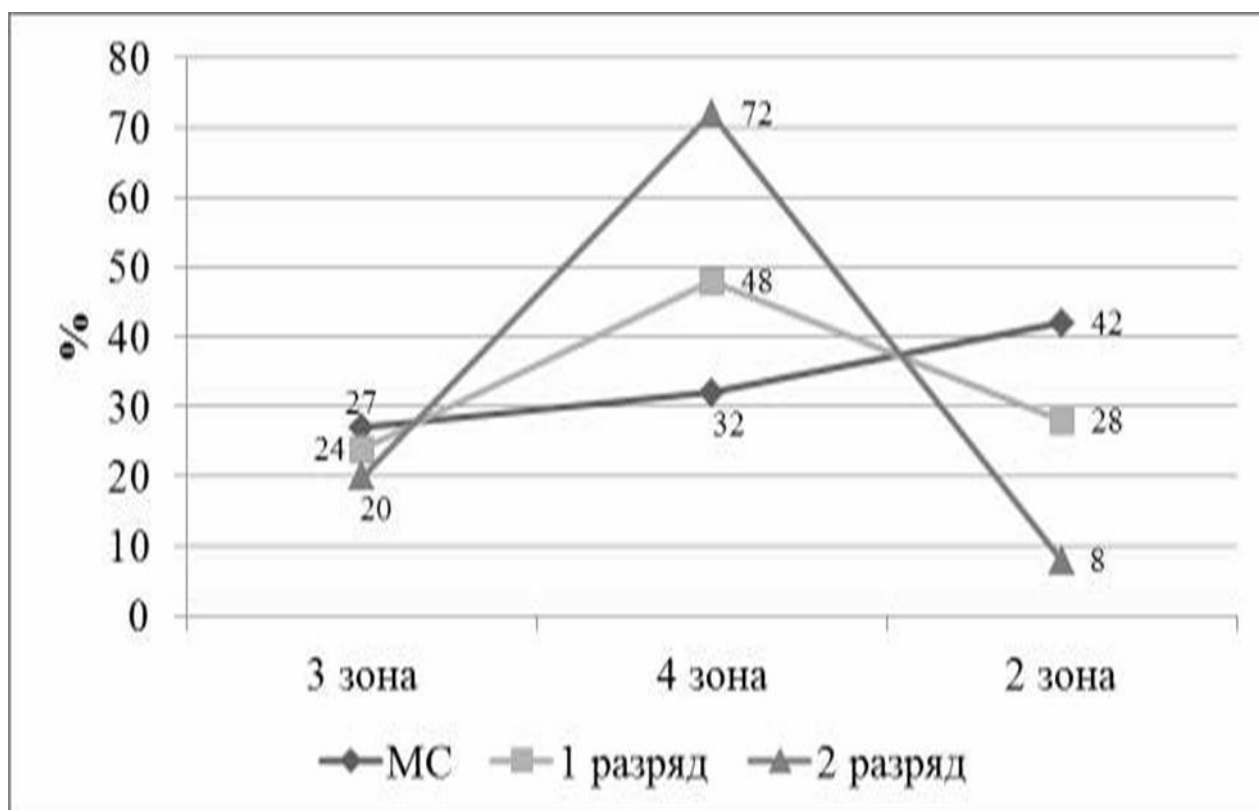

Рис. 2. Діаграма розподілу атаки по зонам майданчика в командах різної кваліфікації

Основою прийняття тактичного рішення гравцем, є його здатність швидко і точно переробляти інформацію, пов'язану з організацією протидії атаці суперника. Дані дослідження представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Показники середніх величин інформативності волейболістів

кваліфікація гравців	тести переробки інформації					
	час (с.)			точність (кількість)		
		Σ	v		σ	v
майстер спорту	189,4	19,5	10,3	12,4	1,2	9,7
1 розряд	201,6	23,8	11,8	14,6	1,6	10,9
2 розряд	210,7	20,4	9,7	16,2	2,0	12,3

Для виявлення зв'язку між досліджуваними показниками психічних процесів волейболіста проведено кореляційний аналіз; проте рішення нашої задачі не вимагає докладного аналізу таких зв'язків, в той же час багатосторонній оцінкою психічних здібностей волейболіста може служити факторний аналіз. У зв'язку з цим для виявлення істотних факторів, що впливають на ефективність діяльності гравців різної кваліфікації, використали

факторний аналіз. При аналізі виділилося по три фактори в кожній групі незалежно від кваліфікації.

При аналізі виділених факторів в залежності від кваліфікації, можна відзначити їх різну значимість.

Таблиця 4

Розподіл виділених факторів при факторному аналізі по групах в залежності від кваліфікації (факторні ваги)

Найменування фактора	індекс	Кваліфікація груп		
		МС	1р.	2р.
інформативність	А	41,6	38,3	35,7
мобілізація	В	29,5	31,0	31,3
оперативність	З	21,3	21,9	22,4
Внесок в дисперсію		92,4	91,2	89,4

Як видно, в групі гравців - майстрів спорту пріоритетне значення (1 ранг структури чинника) має фактор інформативності як складової частини інформаційного забезпечення діяльності блокуючих гравців; при цьому, зі зниженням рівня спортивної кваліфікації (до 2 розряду) значення цього важливого фактора знижується (до 3 рангу).

Проведене опитування респондентів щодо проблеми виділення наочно - інформаційних образів виявив їх зміст і каталог, на підставі якого можна уявити структуру інформаційного забезпечення дій блокуючого гравця в кожній стадії виконання цього техніко-тактичного прийому (таблиця 5).

У першій стадії об'єктом спостереження є дії гравця суперника, що виконує другу передачу для атаки партнера і пов'язані з оцінкою напрямку польоту м'яча після передачі (вперед - назад); при цьому, кращим наочно - інформаційним чином є положення кистей рук (6,6 бала соціометричною шкалою) перед виконанням удару по м'ячу (рисунок 3).

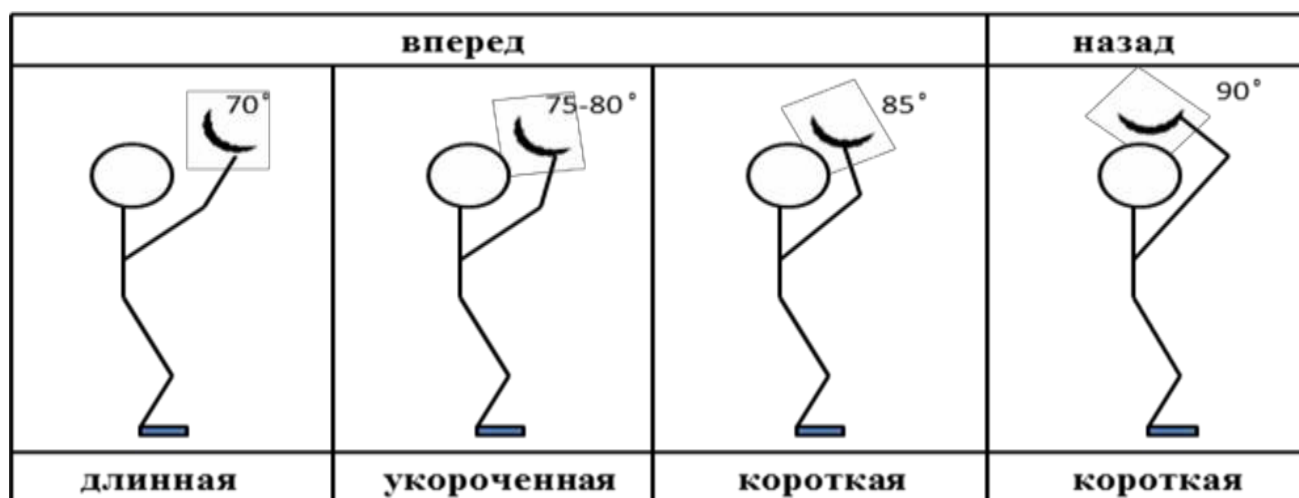

Рис. 3. Положення кистей рук при різних варіантах другої передачі для нападаючого удару партнера

Таблиця 5

Показники думок респондентів щодо проблеми виділення наочно - інформаційних образів як засіб прогнозу атакуючих дій суперника

Наочно – інформацій образи	Оцінка за соціометричною шкалою							
	Дуже висока 7 бал	Висока 6 бал	Швидше за високу 5 бал	Середнє 4 бал	Швидше Низьке 3 бал	Низьке 2 бал	Дуже низьке	
1 пòää³ÿ								
ñēīæáíÿ äðááöÿ	-	-	-	3/12	4/12	5/10	-	2,8
ñēīæáíÿ í³ã	-	-	1/5	4/16	1/3	6/12	-	3,0
ñēīæáíÿ êēñð³	8/56	3/18	1/5	-	-	-	-	6,6
2 пòää³ÿ								
âêē³ò ì'ÿ-à	-	-	1/5	2/8	2/6	7/14	-	2,6
êóð âêēüíóó	-	-	3/15	8/32	1/3	-	-	4,4
Âēññòà òðá°èòð³ç	-	-	1/5	1/4	5/15	5/10	-	2,0
òîðìà òðá°èòð³ç	2/14	8/48	2/10	-	-	-	-	6,0
3 пòää³ÿ								
Â³áñòáíÿ á³ã ñ³ðèè	-	-	1/5	4/16	7 / 21-	-	-	3,5
òîðìà ðìçá³áó	-	-	-	5/20	7/21	-	-	3,4
Íáððáê. ðìçá³áó	5/35	5/30	2/10	-	-	-	-	6,3
4 пòää³ÿ								
ñēīæáíÿ ì'ÿ-à	-	1/6	2/10	4/16	5/15	-	-	4,2
ññíáíò óááðó	-	2/12	2/10	4/16	4/12	-	-	4,2
Ðóð. Óä. ðóèè	3/21	6/36	3/15	-	-	-	-	6,0

ВИСНОВКИ

1. Ігровий процес волейболістів різної кваліфікації являє собою ланцюг конфліктних ситуацій, в яких виражається спортивна конкурентна боротьба, що протікає в чергуванні нападу і оборони. Провідну роль для досягнення успіху в нападі грають атакуючі дії у вигляді виконання різних варіантів атакуючих ударів (62,4%), а в обороні - індивідуального (одиначного) і групового (подвійного) блокування - 4,02 і 5,15 балу, відповідно. Структура дій блокуючого гравця є певним чином організованою системою, що включає 4 відносно відособлені стадії, тісно пов'язані в єдиний техніко-тактичний прийом.

2. Виявлено основні причини, що знижують ефективність блокування у волейболі:

- запізнення при переміщенні блокуючого в зону, де буде реалізований атакуючий удар (найбільш швидким способом переміщення на відстань до 1 метра є приставний крок (0,48 с) понад 1 метра спосіб, комбінований);

- неточний вибір місця атаки - до 18,0% (пусковою ознакою для постановки блоку є останній крок розбігу атакуючого гравця, так як напрямок польоту м'яча після виконання атакуючого удару «по ходу» застосовуваного гравцем в 98,8% випадків, є точним продовженням останнього кроку розбігу атакуючого гравця);

- неточний вибір часу атаки - до 20,7% (при другій передачі, близька до сітці пусковим ознакою для постановки блоку в 74,6% випадків, повинна бути позиція «б'є» руки атакуючого гравця «1-ша вертикаль», а віддаленій від сітки в 70,7% випадків - позиція «б'є» руки - «заклад»).

3. Оптимальна організація дій блокування у волейболі для досягнення високої ефективності змагальної діяльності вимагає:

- формування і прояву певних психічних процесів (уваги, оперативного мислення і т.д.), при цьому пріоритетне значення має фактор інформативності (1 ранг);

- обліку кращий спосіб вирішення оперативно-тактичних завдань, наочно образного мислення (вибір волейболістами в 80,9% випадків), що дає вигреш у часі вирішення завдань, де успішність блокування визначається навиком виділення в діях атакуючого гравця наочно-інформаційних образів і їх оцінки.

- оцінки в кожній стадії блокування наочно-інформаційних образів в діях атакуючого гравця, а для аналізу початку стартового руху - виділення і оцінка пускових елементів.

4. На підставі проведених досліджень структури і змісту змагальної діяльності кваліфікованих волейболістів, а також аналізу основних причин низької ефективності блокування в ігровій діяльності (неточний вибір місця - до 18,0% і часу - до 20,7% атаки) розроблений комплекс педагогічних задач, як фундамент конструкції методики, що визначає принципово нові підходи в підготовці блокуючих гравців:

- у змісті тренувального процесу підготовка блокуючого гравця заснована на розробленій системі об'єктивного прогнозування атакуючих дій суперника (виділення наочно-інформаційних образів і пускових ознак) для організації адекватних і ефективних дій блокування;

- в організації тренувального процесу розроблений і застосований каталог спеціалізованих вправ в процесі тренувальних занять, що забезпечують успішність підготовки блокуючих гравців. На основі зазначеного переліку педагогічних заходів запропоновано мережеве планування процесу підготовки кваліфікованих блокуючих гравців, оптимізує послідовність розподілу тренувального матеріалу.

5. Ефективність розробленої структури і змісту інформаційного забезпечення змагальної діяльності блокуючого гравця у волейболі оцінювалася в процесі формуючого педагогічного експерименті. В результаті проведених досліджень встановлено, що до кінця формуючого педагогічного експерименту у кваліфікованих волейболістів ЕГ істотно знизилася показники негативних наслідків (програшу) блокування на 12%, а в КГ ці зміни були не

суттєві - 1,8%. При зіставленні зрушень зниження негативних наслідків (програшу) експериментальна група має перевагу перед контрольною групою в 10,2%, всі зміни достовірні ($p < 0,05$), що підтверджує ефективність запропонованої методології в практиці підготовки кваліфікованих волейболістів.

АНОТАЦІЯ

Бессараб В.С. Основні характеристики інформаційного забезпечення змагальної волейбольної діяльності - Рукопис.

Щоб отримати перевагу над суперником у сучасному волейболі, недостатньо мати лише високий рівень фізичної підготовленості, прояв високої технічної та тактичної майстерності, що досягається завдяки використанню різних інноваційних методів та засобів, які забезпечують формування стану оптимальної готовності до змагальної діяльності гравців.

У роботі визначено систему дій захисту від атакуючих ударів противника, в якій провідною техніко-тактичною технікою є замок, який має свою специфічну структуру та склад рухових дій з урахуванням місця та ролі в ігровому процесі; досліджуються психічні процеси, що впливають на ефективність блокування діяльності та види їх мислення як основи для вирішення оперативно-тактичних завдань у ігровому процесі; закономірності інформаційного забезпечення змагальної активності блокування у волейболі, засновані на розподілі наочних та інформаційних зображень, що визначають ефективність прогнозування тактичних дій в атаці та вихідні елементи відповідних операцій в обороні; систематичні помилки та причини їх виникнення під час виконання блокування, які знижують ефективність протидії атаці противника; розроблено та доведено метод оптимізації структури та змісту інформаційного забезпечення змагальної діяльності блокуючих гравців, що дозволяє значно зменшити вплив негативних факторів і, таким чином, підвищити ефективність гри кваліфікованих волейболістів у оборони.

Ключові слова: волейбол, змагальна діяльність, блокування, атакуючі дії, геймплей.

ANNOTATION

Bessarab V.S. The main characteristics of information support of competitive volleyball activity - Manuscript.

In order to gain an advantage over a rival in modern volleyball, it is not enough to have only a high level of physical fitness, a manifestation of high technical and tactical skill, which is achieved due to the use of various innovative methods and means, which ensure the formation of a state of optimal readiness for competitive activity of players, is required.

The work defines a system of actions of defense against attacking blows of the opponent, in which the leading technical and tactical technique is a lock that has its own specific structure and composition of motor actions, taking into account the place and role in the game process; psychic processes that influence the effectiveness of blocking activities and types of their thinking as a basis for solving operational-tactical tasks in the game process are investigated; regularities of information support of competitive activity of blocking in volleyball, based on the allocation of visual and informational images that determine the effectiveness of predicting tactical actions in the attack and the starting elements of the respective operations in defense; systematic errors and causes of their occurrence during the execution of blocking, which reduce the effectiveness of counteraction to the enemy attack; the method of optimization of the structure and content of information support of competitive activity of blocking players has been developed and proved, which allows to significantly reduce the influence of negative factors and, thus, to increase the effectiveness of the game of skilled volleyball players in defense.

Key words: volleyball, competitive activity, blocking, attacking action, gameplay.